

самостійно робити висновки і прогнозувати наслідки антропогенної діяльності на екосистеми та на здоров'я людини (Що буде якщо...)

ЛІТЕРАТУРА

1. Жидецький В.Ц., Джигирей В.С., Сторожук В.М. та ін. Практикум із охорони праці. [Текст]. Навчальний посібник / За ред. канд. техн. наук, доцента В.Ц. Жидецького. – Львів, Афіша, 2000. – 235–245 с.
2. Крылов В. А. Защита от злектро-магнитных злучений [Текст] / В. А. Крышов, Т.В. Юченкова - М.,Советское радио, 1972. - 89 с.
3. Долин П. А. Справочник по технике безопасности [Текст]/ П. А. Долин. - 5-е изд., перераб. и доп. - М.: Энергоиздат, 1982.- 91с.
4. НПАОП 0.00-1.28-2010 Правила охорони праці при використанні ЕОМ.
5. Гандзюк М. П. Основи охорони праці [Текст]/ Гандзюк М. Л., Желібо Є. П. та ін. - К.:Каравела, 2005. - 392 с.
6. [Электронный ресурс] - режим доступа:<http://zakon.nau.ua/rus/doc/?code=z0488-96>

ПРОБЛЕМИ НЕБЕЗПЕКИ ТА БАЧЕННЯ ШЛЯХІВ ВИРІШЕННЯ В МЕТОДОЛОГІЇ І ЕТИЦІ НАУКИ

SECURITY PROBLEMS AND VISION BY SOLVING METHODOLOGY AND ETHICS SCIENCE

Студентка Г.В Ващенко, керівник І.В Левченко

Сумський національний аграрний університет

Анотація. Моральні проблеми в наукових дослідженнях, які потребують осмислення в зв'язку з фундаментальними відкриттями в області біології і генної інженерії а також безпеки.

Ключові слова: безпека, мораль, біотехнології, етичні проблеми, наука.

Аннотация. Нравственные проблемы в научных исследованиях, которые требуют осмысления в связи с фундаментальными открытиями в области биологии и генной инженерии а также безопасности.

Ключевые слова: безопасность, мораль, биотехнологии, этические проблемы, наука.

Abstract. Moral problems in research that require interpretation in relation to fundamental discoveries in biology and genetic engineering.

Key word: safety, morals, biotechnology, ethicalis sues, science.

Вступ. Новітні наукові відкриття в останню чверть ХХ століття стали визначатися як осмислення тих норм, які мають спрямовувати не лише стосунки вчених в межах наукового співтовариства або визначати вищі пізнавальні цінності науки, а й таких, що дозволяють або забороняють певне втручання науки в природу і людину.

Актуальність. Проблеми етичної сутності наукових досліджень в певних галузях природознавства привернули увагу світової наукової спільноти. Це було пов'язано з розвитком молекулярної біології і генної інженерії. Етичні проблеми, які виникли в зв'язку з названими галузями біології, було визначено як «виклик біології по відношенню до природного середовища».

Безпечність для наукових досліджень: В 60-ті роки ХХ ст. філософське трактування розвитку ядерної фізики розглядалося в контраверзі раціоналізму і ірраціоналізму, зокрема пропозиціями, яких стали відповідно сциєнтиський і екзистенціальний погляди на науку і можливості людини. І тому в 70-80-ті роки ХХ ст. дилема «наука – мораль - безпека» розв'язувалась в межах технократизму і гуманізму. Відповідно пропонувалися протилежні відповіді на питання - що дає наука для прогресу цивілізації і що вона дає для власне людини і культури?

Етичні проблеми виникають в реальному процесі наукового дослідження і стосуються результатів, які можуть вплинути на існування і розвиток людини, суспільства, культури, цивілізації. Етичні проблеми – це заперука безпечного існування людства.

Етичні проблеми пов'язані з моральним вибором дослідника, вченого і передбачають відповідальність морального характеру перед собою, науковим співтовариством, суспільством за той вплив, який спричинений його дослідженнями та їх результатами.

Реальна наука не є абстракцією. Якщо досліджувати "дійсну" науку, треба враховувати, що на мислення вченого впливають культурно-світоглядні і методологічні орієнтири, віра в ідеали наукового пізнання, соціальні орієнтації тощо.

На початку ХХІ ст. наука, як ніколи раніше, глибоко втручається в природу речей, в людську природу. Новітні комп'ютерні і біологічні технології стали основою творення людиною штучних біологічних систем, штучного світу людської життєдіяльності. Водночас глобальні проблеми сучасності визначають проблематичність самого подальшого існування людського роду.

За пророцькими словами Миколи Бердяєва: «...людина техногенної цивілізації хоче взяти на себе роль "творця", але при цьому очевидно, що вона має взяти на себе і величезний тягар відповідальності за наслідки своєї діяльності». Принаймні, потрібні відповіді про міру дозволеного втручання людини, науки, технології в світ природи і культури, в свою власну природу.

Відповіді про міру такого втручання є для людини життєво важливими. Очевидно, що потрібно визначити ті етичні орієнтири, які дозволяють або забороняють людині, вченому конструювати світ у відповідності зі своїм проектом, так би мовити, за власним розсудом, спираючись на науку.

В дійсній, а не абстрактній науці, вчений, з одного боку, прагне істини. Тобто, зміст наукових знань має визначатися безпристрастним ставленням до об'єкту. З іншого боку, дослідник - людина, наукове знання - результат людської діяльності. Тому, пристрасть наукового пошуку, віра в свою правоту, захоплення своїми чи певними теоретичними міркуваннями суттєво впливають на хід і результати наукового дослідження. Тобто – суб'єктивні моменти є суттєвою складовою наукового пошуку.

Суттєві ціннісні відношення, які мають місце в реальній науці, в межі якої і потрапляє випускник університету, загалом йому невідомі і тому не впливають на майбутнього вченого в процесі приєднання до наукових істин в навчанні. Зрозуміло, що потрапивши в сферу наукової діяльності молодий дослідник практичним чином має приєднатися і до наукового етносу. Але відкриває він його в тому мікросередовищі, в якому працює. І тому приєднання до етичних норм науки часто є дуже відносним, а, може, й проблематичним.

Людина, що входить в сучасну науку, дослідницький процес в якій часто стосується настільки складних речей, що пов'язаний з певним моральним вибором і моральною відповідальністю, повинна знати, що таке етика науки.

В свідомості світового наукового співтовариства затвердився статус етичних проблем науки як таких, що є результатом впливу науки на суспільство і природу.

І в вітчизняній, і в західній науках визнається, що в реальності дослідницька діяльність спрямовується певними світоглядними і методологічними орієнтирами, вірою в істинність ідеалів науки, моральними принципами. Усвідомлення вченим необхідних норм реалізується в факті відповідальності вченого.

На підставі наведених обґрунтувань в етиці науки вводиться поняття відповідальності вченого. Академік В.Енгельгард, який глибоко осмислював етичні проблеми науки, зауважував, що вчений в своїй діяльності природно несе відповідальність загальнолюдського характеру. Він відповідає за "повноцінність" отриманого ним наукового продукту: від нього чекають бездоганної вимогливості до достовірності матеріалу, коректності в використанні робіт своїх колег, логіки аналізу, обґрунтованості висновків. Це і є, за визначенням В.Енгельгарда, елементарна відповідальність вченого, його персональна етика.

Отже, персональна етика - це відповідальність за об'єктивність результату, за його безпечність.

В кінці ХХ ст. стало очевидним, що наука, техніка, технологія не лише спричинили бурхливий розвиток цивілізації, а й проявили себе як сила, спираючись на яку людина руйнівним чином вплинула на природу.

В сьогоденній цивілізаційній реальності, яка визначається існуванням глобальних проблем людського існування, закінчення людського роду стає очевидним не лише в теоретичному обґрунтуванні, а й в практичній визначеності.

Яким же має бути моральний вибір вченого на початку ХХІ ст.? З одного боку, саме наука причетна до виникнення глобальних проблем. З іншого, зупинити науково-технологічний розвиток неможливо. Крім того, сучасний світ людини - це технологізоване середовище, де жорстко задається структура відношення до природи - як до об'єкта технічних і технологічних можливостей, до суспільства - через соціоекономічні і політичні програми розвитку, до людини. Завдяки технології повсякденного життя, спілкування і, навіть, власне до себе, що є наслідком технологізованості духовного світу особистості.

Новітні технології, які розроблені на основі фундаментальних теоретичних досліджень, є знаряддями створення цього технологізованого середовища як штучного світу людської життєдіяльності.

Технологічні можливості новітньої біотехнології здаються в принципі необмеженими.

Сучасна наука, відповідно до етичних своїх засад, може орієнтуватися на відмову від ідеалу перетворення природи, в тому числі і біологічного в людині, в інтересах і за бажанням людини.

Формування "біотехнологічного світу" людської життєдіяльності стало конкурентним питанням розвитку держав світу.

За результатами фахівців, з 2000 р. світ розподілився на дві частини. Одна - країни, що економічно базуються на біотехнології, на підставі чого для них стає можливим розв'язання проблем забруднення оточуючого середовища і генетичної деградації населення. Друга - країни, економіка яких пов'язана переважно з традиційними технологіями, які не дозволяють зменшити негативний тиск на зовнішнє середовище і генофонд населення. На жаль, через об'єктивні обставини приєднання України до 1-ої групи країн є дуже проблематичним.

Висновок: Крім того, в умовах складного економіко-технологічного розвитку в сьогоденній Україні використання навіть вже існуючих виробничих біотехнологічних процесів може бути небезпечним і мати значні негативні наслідки. Порушення елементарних технологічних норм здійснення біотехнологічних процесів стає причиною аварій, які загрожують здоров'ю і життю населення. Причому забруднення середовища не може бути локалізоване, небезпека набуває великомасштабного характеру. Зменшення потенційної небезпеки біотехнології вимагає високої технологічної культури взагалі. Інакше небезпека біотехнології є більш реальною, ніж ті блага, які вона може забезпечити.

В 70-х роках ХХ ст. відомий американський вчений і гуманіст В.Р.Потер окреслив проблематику і ввів в науковий обіг поняття біоетики, намагаючись нагадати людству про неможливість нехтувати "етикою живої природи". В.Р.Потер наголосив на тому, що виживання всієї екосистеми є своєрідною перевіркою системи цінностей сучасного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агаці Э. Моральное измерение науки и техники. - М., 1998. – 358 с.
2. Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. - М., 1990. – 435с.
3. Йоганн Г. Принцип відповідності у пошуках етики для техногенної цивілізації. – К.:2001 – 400с.

НАВЧАННЯ ПИТАННЯМ БЕЗПЕЧНОЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА У ПОЗААУДИТОРНИЙ ЧАС

TRAINING ON SAFE LIFE AND ACTIVITY OF THE ODESSA NATIONAL MECHNIKOV UNIVERSITY'S STAFF AND STUDENTS DURING EXTRACURRICULAR TIME

С.П. Гвоздій

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Анотація. У статті розглядаються заходи, проведені в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова, для студентів та робітників університету в позааудиторний час. Під час Всеукраїнського методичного семінару-тренінгу з безпеки життєдіяльності «Єдина країна. Єдина страна» відпрацьовувались такі навички як: перша домедична допомога, рятування на воді, під час пожежі, хімічної небезпеки тощо. Під час заходу «Університетський місячник цивільного захисту» для робітників університету був проведений «Навчально-